

tonaymemí
comunicació, investigació
i gestió per la sostenibilitat

Algunes reflexions organitzatives i sociològiques sobre la implementació d'un sistema de pagament per generació de residus (PAYT) a Rasquera i Miravet.

Durant el desembre de 2010 i principis de gener de 2011 s'ha implantat un sistema de pagament per generació de residus als municipis de Rasquera i Miravet, a la Ribera d'Ebre (Tarragona).

Aquest projecte representa tot just, la quarta actuació en el camp de la fiscalitat relacionada amb la generació de residus domèstics i comercials, just darrera dels projectes de Torrelles de Llobregat (2003), el municipi d'Esporles, a Mallorca (2009) i Argentona (2010). També l'any 2010, Canet de Mar va iniciar un sistema de pagament per generació a nivell de comerços i grans generadors.

Més enllà de la descripció del model tècnic implantat a Rasquera i Miravet i dels resultats en aquests primers mesos d'implantació, hi ha una sèrie de reflexions sobre el plantejament de treball molt vinculats a aspectes socials i organitzatius que em semblen claus i que caldria considerar en la lectura estratègica de futurs projectes.

Aquestes primeres experiències són molt importants en el procés d'aprenentatge i pràctica d'aquest nou model fiscal, que sense dubte té capacitat d'expansió i rèplica territorial si en sabem fer una bona anàlisi per millorar els processos de treball i adaptar-lo adequadament a cada projecte. Models que, a més, formen part de la nova dimensió que ha de prendre la gestió dels residus i que han de basar-se en l'eficiència ambiental, econòmica i territorial.

Els resultats

Segons les dades del primer trimestre de 2011 publicades pel Consorci per a la Gestió dels Residus Municipals i de forma molt resumida:

- La implantació del sistema de pagament per generació ha suposat un increment de la recollida selectiva del 68,9% al 81,6% a Rasquera i del 85,6% al 88,6% a Miravet.
- La generació trimestral de rebuig, com a conseqüència del gravamen aplicat a la bossa vermella, és de 9,4 tones a Rasquera i de 4,9 a Miravet, amb una reducció del 55% i 35% respectivament.

- La reducció de la generació total de residus és del 29% a Rasquera i del 21% a Miravet. Certament, i tot i la conjuntura de recessió actual, es pot considerar que una part d'aquest percentatge pot ser exportat i una part eliminat per vies com la crema als terrenys de cultiu o a les llars i estufes, pràctiques que en qualsevol cas, no són noves en aquest entorn.

La implantació de la taxa ha incidit en l'aprofitament màxim de les bosses taxades (envasos i rebuig) i és especialment evident en el cas del rebuig, on moltes famílies manifesten amb satisfacció que, el fer correctament la recollida selectiva, els permet treure la bossa vermella un cop cada 4, 5 o 6 setmanes, o fins i tot més.

Destaquem també que la recollida diferenciada de bolquers permet apreciar la importància quantitativa d'aquest residu dins de la fracció rebuig. A la recollida porta a porta de Rasquera els bolquers representen el 70% en pes del total del rebuig recollit.

Alguns aspectes per a la reflexió més enllà dels resultats

Els bons resultats de l'experiència de Rasquera i Miravet, tenen al meu entendre, una important **component territorial i cultural**. No sabria explicar les arrels o els condicionants culturals, o potser antropològics, d'aquestes peculiaritats: el riu, la relació amb l'entorn, la història, la guerra civil, els hàbits d'estalvi, la cultura agrícola, la distància a zones als grans nuclis de població... El cert és que existeixen unes característiques socials de fort arrelament al territori i d'un gran sentit de comunitat que faciliten i afavoreixen la posada en marxa de projectes locals si es plantegen amb aquest objectiu de benefici a la comunitat.

A Rasquera, a l'any 2005, la implantació de la recollida porta a porta es va realitzar mitjançant uns plenaris amb la voluntat que es tanquessin alguns detalls mitjançant una dinàmica participativa. El procés va derivar en un acte d'afirmació de les característiques tècniques i el suport i confiança amb la decisió presa per l'Ajuntament. Aquesta sensació s'ha repetit a diversos projectes realitzats a les comarques de la Ribera d'Ebre, la Terra Alta o el Priorat.

Ens trobem en un territori que accepta quasi per consens unànimement aquest tipus de decisions municipals en la gestió dels residus, si els plantejaments són favorables a la comunitat i si s'exposen obertament, pública i participativament.

Per tant, cal considerar seriosament la comprensió d'aquests factors socials i culturals i no només aspectes tècnics o demogràfics en la lectura de futurs projectes d'implementació.

En aquest entorn territorial i en municipis de petites dimensions, **el lideratge municipal**, i especialment de l'alcalde, és definitiu. Parlem sovint que la voluntat és imprescindible per arrencar qualsevol projecte, però en aquests casos, la voluntat s'ha expressat en forma de decisió per a l'acció per part de les dues administracions implicades (Ajuntament i Consorci de Gestió). Molt relacionat amb els factors culturals que citava anteriorment, l'alcalde juga en aquests municipis un paper rellevant com a guia a qui es diposita la confiança en les decisions. Òbviament el caràcter personal hi influeix, però al meu entendre, aquest paper de confiança de la comunitat als gestors locals dona tranquil·litat i credibilitat als habitants.

L'estabilitat política, la credibilitat i la confiança amb els gestors municipals és un altre element del que no es pot prescindir en una lectura de projecte. Al final, que

les coses vagin o no vagin depenen del grau de suport i de no conflicte. En altres entorns territorials i municipis caldrà per tant valorar l'energia i recursos per mantenir sistemes amb menys suport ciutadà o amb menor capacitat de lideratge per part dels gestors públics. No dic que no siguin superables, però la brossa és un mal element per sobreposar-se a segons quines situacions de divisió d'opinions.

No puc passar per alt un element més vinculat a la gestió però que també és característic de les tres comarques. **La recollida municipal la realitza el personal de l'Ajuntament** amb un remolc, i els residus recollits són dipositats a una transferència municipal degudament adaptada, on regularment, i optimitzant el transport, seran recollits pel Consorci.

No és un detall superflu. El control, la flexibilitat i les persones conegudes fan que aquest sigui generalment un servei notòriament millor que qualsevol servei contractat. Permet a més, un seguiment i coneixement de les irregularitats i el compliment que faciliten la continuïtat i el coneixement de resultats qualitius, així com trobar solucions a partir dels casos particulars i del coneixement dels veïns.

Així com és evident, que aquest sistema és força propi de les tres comarques, caldria pensar com podríem adaptar sistemes similars a moltes altres unitats de gestió territorial equiparables i ser conscients del paper vital que juga el servei en la implementació de sistemes porta a porta a altres municipis de dimensions i entorns diferents.

I per acabar, un apunt sobre **la comunicació del sistema**. Acostumats com estem a donar color a les actuacions de comunicació ambiental, en aquest cas se'ns podia oblidar fàcilment quin era l'objectiu final. La comunicació d'una taxa en base una ordenança municipal requeria més sobrietat que una campanya de "recollida selectiva", fet que no significa falta de claredat i didàctica en la resta d'actuacions i recursos. El plantejament va ser doncs, utilitzar la carta-convocatòria, un canal que els Ajuntaments de la zona utilitzen només en comptadíssimes ocasions. L'objectiu era realitzar una sèrie de plenaris municipals reclamant, almenys, la presència d'una persona de cada llar. Amb aquest únic acte central i el suport dels pregons i la els recursos materials complementaris per informar de les característiques de la nova taxa i el seu funcionament, n'hi va haver prou per generar l'impuls de sortida que després calia mantenir des de les dependències municipals (lliurament i venda de bosses taxades, recaptació, registre,...).

L'alt grau de participació ens allunya potser de la realitat de molts altres entorns, per això cal en qualsevol altre projecte, fer un plantejament molt rigorós i estratègic del pla de comunicació. En aquests projectes la comunicació ens ha de portar a una participació quasi completa. No parlem de la voluntarietat de fer o no recollida selectiva, parlem de l'aplicació d'una taxa municipal, associada a la brossa domèstica, a la recollida porta a porta i a la compra d'unes bosses gravades a un cost no fàcilment comprensible. En el cas de Miravet i Rasquera, a més, l'aplicació de la taxa, no ens permetia afirmar que suposaria un estalvi, degut al baix cost de la taxa (60€/habitatge) i per tant, al poc marge de la part variable de la taxa dependent de la compra de bosses.

Per bé o per mal estem en un moment òptim per seguir evolucionant aquests models de gestió, que amb el temps i les necessitats actuals, potser deixarem d'anomenar innovadors. Sense dubte penso que poden tenir continuïtat i possibilitats en moltes altres comarques, però sense prescindir d'altres opcions i solucions específiques sempre que, que en darrera instància, ens permetin gestionar millor. Els factor econòmic és ara un argument de pes en la gestió municipal i hi ha grans opcions per optimitzar-lo fent una gestió dels residus molt més assenyada.

En aquestes primeres fases de desplegament de la nova fiscalitat, és importantíssim aconseguir casos d'èxit que ens permetin retroalimentar nous projectes, en els que caldrà reinventar de nou a partir de l'experiència adquirida.

Abril de 2011

Per a més informació tècnica sobre el projecte consulteu:

[Miravet y Rasquera \(Tarragona\) implantan una tasa de residuos más justa y ecológica](#)

Calaf Forn, M. (ENT, Environment and Management), 2010. Revista de Residuos y Medio Ambiente, año 27, núm 152, noviembre - diciembre de 2010.

[La implantación de un sistema de pago por generación en Miravet y Rasquera \(Tarragona\) convierte en más justa la tasa de residuos](#)

Puig Ventosa, I.; Calaf Forn, M. (ENT, Environment and Management), 2011. InfoEnviro Actualidad y Tecnología de la Industria Medioambiental, núm. 52, pág 56-57. Marzo de 2011.

El pla de comunicació, seguiment i enllaç amb el projecte tècnic ha estat realitzat per tonaymemi.cat per a Ent Environment and Management. Promou el projecte el Consorci per a la Gestió dels Residus Municipals de la Ribera d'Ebre, el Priorat i la Terra Alta i els Ajuntaments de Rasquera i Miravet amb el finançament de l'Agència de Residus de Catalunya.